

Рибчук А. С.

студентка 3-го курсу Інституту прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА УЧАСТІ АДВОКАТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ З ФЕДЕРАТИВНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ НІМЕЧЧИНОЮ

Прогресивність положень українського законодавства про участь захисника у проведенні процесуальних дій можна простежити порівняно з аналогічними положеннями Кримінально-процесуального кодексу Федеративної Республіки Німеччини (далі — КПК ФРН).

Варто зазначити, що основним нормативним актом, який закріплює правовий статус адвокатури в Німеччині, є Федеральне положення про адвокатуру 1959 р., яке з незначними змінами діє і сьогодні.

У КПК ФРН положення щодо діяльності захисника встановлене у одинадцятому розділі, який має назву Захист. У КПК ФРН використовуються не статті, а параграфи.

Порівняно із процесуальним законодавством України у якості захисника за § 138 КПК ФРН можуть бути обрані адвокати, які допущені судом, а також викладачі права у німецьких вищих навчальних закладах. Інші ж особи можуть бути допущені у якості захисників тільки з дозволу суду, якщо мова йде про випадки обов'язкового захисту й обрана особа не належить до числа осіб, які можуть бути призначені захисниками, — тільки спільно з одною із таких осіб.

Усі захисники (професійні адвокати, близькі родичі, громадські захисники, працівники спеціально уповноважених органів) повинні бути зрівнянні у правах щодо представлення інтересів свого підопічного на всіх стадіях кримінального процесу (Волколуп О., Чупилкин Ю. Б. Гарантії прав учасників уголовного судопроизводства).

Певне значення має також питання, скільки захисників може запросити обвинувачений (підсудний) для захисту своїх прав та законних інтересів в кримінальному провадженні. Так, відповідно до ч. 3 ст. 46 КПК України також встановлюється обмеження на кількість захисників, одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п'яти захисників одного обвинуваченого.

Відповідно до § 137 КПК ФРН: «... Число обраних захисників не повинно перевищувати трьох». До середини 70-х років кількість захисників не обмежувалася. Участь кількох захисників бажано використовувати у великих процесах або у випадках, коли потрібні деякі спеціальні знання.

Адвокат зобов'язаний виконувати функцію захисника за призначенням суду в справах, у яких підсудний не може вільно скористатися вибором через неплатоспроможність.

Так адвокат може представляти інтереси потерпілого в кримінальному процесі ФРН як у справах приватного, так і публічного обвинувачення. Потерпілий має право ознайомитися з матеріалами справи, але не безпосередньо, а тільки за допомогою адвоката. В Україні така процедура може

бути вчинена й без адвоката. Адвокат залучається за бажанням. Однак, якщо злочин учинений неповнолітнім, то участь законного представника є обов'язковою.

Хотілося б відзначити, що потерпілий та адвокат вправі збирати докази за справою, які обґрунтовують його невинуватість. Крім того, відповідно до ст. 397 КПК ФРН і потерпілий і адвокат на судовому засіданні вправі заявляти відвід судді та експерта, ставити запитання, оскаржувати розпорядження головуючого, порушувати клопотання про витребування доказів, виголошувати в судових дебатах заключну промову (ст. 397 КПК ФРН).

Та відповідно до параграфу 168д КПК ФРН участь захисника у ФРН у прокурорському дізнанні обмежена. Так, захисник не може бути присутнім при проведенні поліцейських слідчих дій. Він має право бути присутнім тільки при проведенні слідчих дій суддею.

Варто звернути увагу на параграф 140 КПК ФРН, який є прообразом ст. 52 КПК України і має назву «обов'язковий захист». Серед випадків, коли участь захисника обов'язкова, які не дублюються у КПК України, варто виділити: судовий розгляд у першій інстанції відбувається у вищому суді землі або суді землі; обвинуваченому ставиться у провину вчинення злочину; судочинство може призвести до заборони на професію; попередній захисник у результаті прийняття рішення відсторонений від участі у провадженні.

Також, проаналізувавши інші норми Кримінального процесуального кодексу ФРН, було виявлено низку певних особливостей кримінального процесуального законодавства, серед яких варто виділити: обов'язкове призначення обвинуваченому захисника у разі тримання його під вартою більше як три місяці (пар. 117 КПК ФРН); обраний захисник може зі згоди особи, яку він захищає, делегувати захист іншому адвокатуві, який склав державний іспит, що необхідний для служби в юстиції, та зайнятий на цій службі не менше одного року та трьох місяців (пар. 139 КПК ФРН); виклик захисника до суду шляхом вручення письмового повідомлення не менше як за тиждень до початку судового розгляду (пар. 118 КПК ФРН); підсудний, якщо навіть за нього виступав захисник, повинен бути опитаний, незалежно від його бажання брати участь у судових дебатах (пар. 258 КПК ФРН). Аналіз сучасного законодавства Німеччини свідчить, що роль захисника в КПК ФРН лише фрагментарно регулюється його правами і обов'язками у процесі судового розгляду.

Аналізуючи зазначенні статті та співставляючи їх із чинним законодавством нашої країни, слід відмітити, що, як правило, сам процес залучення захисника, заяв та розгляду клопотань про витребування доказів досить різняться, однак спільною рисою є саме право захисника чинити такі дії, що вже виступає гарантією дотримання основоположних прав і свобод людини та громадянина. Адвокатура в Україні поступово наближається до рівня європейських стандартів, при цьому корегування чинного законодавства є невід'ємною частиною таких зрушень.